חֲבוּרוֹת, צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁתֵּיהֶן דִּבְרֵי הַמְבָרֵךְ (י) בִּרְכַּת (ג) זִמּוּן (ד) (יא) בְּבֵאוּר. הַגָּה: וּשְׁאָר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן יְבָרֵךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ. אֲבָל אִם יִרְצוּ שֶׁהַמְזַמֵּן יוֹצִיא כֻּלָּם, (יב) צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁמְעוּ כָּל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, דִּבְלֹא זֶה לֹא יָצְאוּ כְּלָל (דברי עצמו):

קצו מִי שֶׁאָכַל דְּבַר אִסּוּר אִם מִצְטָרֵף לְזִמּוּן. וּבוֹ ד׳ סְעִיפִים:

א [א] אָכַל (א) דְּבַר אִסּוּר, [ב] אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו, (ב) וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו (ג) לֹא בַּתְּחִלָּה (ד) [ג] וְלֹא (א) [א] בַּסּוֹף: ב [ד] אִם אָכַל (ה) דְּבַר אִסּוּר בִּמְקוֹם

א בְּרָכוֹת מ״ה (ע״א). ב שָׁם מ״ז (ע״ב). ג הָרַמְבַּ״ם (פ״א הי״ט) וְהָרַשְׁבָּ״א (מה. ד״ה מתני׳). ד רַבֵּנוּ יְרוּחָם בְּשֵׁם הָרְמָ״ה.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (קצ״ד סק״א) שֶׁנִּסְתַּפֵּק בִּשְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ וְהַשְּׁלִישִׁי שָׁתָה רְבִיעִית וְאַחַר כָּךְ שָׁכַח אֶחָד וּבֵרַךְ, אִם רַשַּׁאי הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאָכַל לְזַמֵּן עַל אוֹתָן שְׁנַיִם אוֹ כֵּיוָן דְּרַק אֶחָד חַיָּב בְּזִמּוּן לֹא, וְכֵן מִסְתַּבֵּר עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיֵּן לְקַמָּן (קצ״ו) [קצ״ז] (באר היטב סק״ב) דְּאִם זֶה שֶׁשָּׁתָה רְבִיעִית בֵּרַךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, שׁוּב לֹא יוּכַל לְזַמֵּן עִמָּהֶם עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (שם) דִּבַעֲשָׂרָה אִם שָׁכְחוּ שְׁלֹשָׁה וּבֵרְכוּ, אַף עַל פִּי כֵן מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ כִּדְלְקַמָּן בְּאָכַל יָרָק (סי׳ קצז ס״ב) עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת פָּנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן ו׳ דִּבַעֲשָׂרָה אִם אֶחָד בֵּרַךְ לְבַד, אִינְהוּ מְזַמְּנִים בְּשֵׁם וְנָפְקֵי בְּזִמּוּן דִּידֵיהּ וְאִיהוּ לֹא נָפַק. וְעַיֵּן שָׁם דְּמַשְׁמַע קְצָת מִדְּבָרָיו דְּדַוְקָא בְּכִהַאי גַּוְנָא, אֲבָל אִם אֶחָד מֵהֶם נִצְטָרֵף לְזִמּוּן וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם שְׁלֹשָׁה מֵהֶם בֵּרְכוּ בְּזִמּוּן שׁוּב אֵין מִצְטָרְפִין לַעֲשָׂרָה לְבָרֵךְ בְּשֵׁם וּדְלֹא כְּאֵלִיָּה רַבָּה, שֶׁהֲרֵי מַסִּיק שָׁם עַל הַבֵּית יוֹסֵף סִימָן קצ״ג (ד״ה ומ״ש וכן) בְּפֵרוּשׁ הַתּוֹסֶפְתָּא (פ״ה ה״כ) שֶׁהֵבִיא הַטּוּר (שם) וְשָׁם אִיתָא שֶׁכָּתַב, אֲבָל אִם אֶחָד מֵהֶם קֹדֶם חִמֵּן בִּשְׁלֹשָׁה אוֹ בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְעַצְמוֹ אֵין הָעֲשָׂרִים נֶחְלָקִים, דְּאוֹתָן שֶׁעִמּוֹ אֵין יְכוֹלִים לְזַמֵּן בְּשֵׁם כֵּיוָן שֶׁהוּא קֹדֶם וְחִמֵּן פָּרַח זִמּוּן מִנַּיְיהוּ, עַד כָּאן לְשׁוֹן הַבֵּית יוֹסֵף, וְעַל זֶה כָּתַב הַפָּנִים מְאִירוֹת וְלֹא זָכִיתִי לְהָבִין דְּבָרָיו בַּמֶּה שֶׁכָּתַב אִי בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְעַצְמוֹ כו׳ דְּלֹא גָּרַע מֵאָכַל עִמָּהֶם עָלֶה שֶׁל יָרָק כו׳ עַיֵּן שָׁם, מַשְׁמַע דַּוְקָא בְּהַךְ גַּוְנָא שֶׁכָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף שֶׁבֵּרַךְ לְבַד פָּלִיג, אֲבָל לֹא בְּאִידָךְ גַּוְנָא שֶׁאֶחָד בֵּרַךְ בְּזִמּוּן, וְכֵן בְּסוֹף דְּבָרָיו כָּתַב כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל וְצָרִיךְ עִיּוּן כֵּיוָן דִּלְדַעַת הַבֵּית יוֹסֵף בְּכָל גַּוְנָא אֵין מִצְטָרֵף:

א [א] בַּסּוֹף. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת בַּ״ח הַחֲדָשׁוֹת (סי׳ א) שֶׁהֶעֱלָה גַּם כֵּן לְבָרֵךְ לְבַסּוֹף וְאֵינוֹ מְנָאֵץ, וַאֲפִלּוּ מִצְוָה אִיכָּא, וּבְקֻנְטְרֵס אַחֲרוֹן מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם. וְשָׁם בְּהַגָּ״ה (בשו״ת) בְּשֵׁם גָּדוֹל אֶחָד בְּמִי שֶׁנָּדַר אוֹ נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֹאכַל אֵיזֶה דָּבָר וְעָבַר וְאָכַל, חַיָּב לְבָרֵךְ לְבַסּוֹף, אֲבָל בַּתְּחִלָּה שֶׁרוֹצֶה לֶאֱכֹל, שֶׁבִּשְׁעַת בְּרָכָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אִסּוּר, עַל כָּל פָּנִים אֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַיֵּן שָׁם. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בְּאֵר עֵשֶׂק, עַיֵּן בְּאֵשֶׁל אַבְרָהָם מִתְּשׁוּבַת בֵּית יְהוּדָה וְהוּא בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן (כ״ג) [כ״ב], וְעַיֵּן בְּהִלְכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א׳ (סי׳ י) וּבִשְׁאֵלַת יַעְבֵּ״ץ (ח״א) סִימָן מ״ה. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת בֵּית אֶפְרַיִם חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן ס״ג בְּפָנִים מַסְבִּירוֹת לְאַגָּדָה בְּשַׁבָּת דַּף קל״ט מִיּוֹם שֶׁפֵּרַשׁ יוֹסֵף מֵאֶחָיו וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסוֹף תְּשׁוּבַת תַּשְׁבֵּ״ץ (ח״ד) בְּטוּר הַשְּׁלִישִׁי סִימָן כ״ט, וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ד) בְּשֵׁם מוֹרוֹ זְקֵנוֹ הָרַב, שֶׁכָּתַב בְּהַגָּהוֹתָיו מִסֵּפֶר זִכְרוֹן מֹשֶׁה דְּאָמֵן וּבִרְכַּת הַזִּמּוּן שָׁוִים, וְאֵין עוֹנֶה אַחַר מִי שֶׁבֵּרַךְ עַל אֲכִילַת דְּבַר אִסּוּר כִּדְאִיתָא בְּתוֹסֶפְתָּא דִּדְמַאי (פ״ב הי״ד), אֲבָל כְּשֶׁהוּא דָּבָר שֶׁהָאוֹכֵל נוֹהֵג בּוֹ הֶתֵּר וְהַשּׁוֹמֵעַ נוֹהֵג בּוֹ אִסּוּר כְּגוֹן פַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְכַיּוֹצֵא, יְכוֹלִים הַשּׁוֹמְעִים לַעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן שֶׁאֵין זֶה מְנָאֵץ, מִידֵי דַּהֲוֵי אַזִּמּוּן דִּמְזַמְּנִין עַל מִי שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר מִפַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים עַיֵּן שָׁם:

בַּאֵר הֵיטֵב

דַּוְקָא רְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁהוּא רֹחַב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, אֶלָּא אֲפִלּוּ שְׁבִיל הַיָּחִיד. ט״ז (סק״ב). וְעַיֵּן בְּהִלְכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן קמ״ח מַה שֶּׁהִקְשָׁה מֵהַהִיא דְּמַכּוֹת (ו:), וְאֵין מִשָּׁם רְאָיָה. יַד אַהֲרֹן (הגב״י). וּבְנֵי הַחֻפָּה מִצְטָרְפִין בְּכָל עִנְיָן. ט״ז (סק״ג): (ג) זִמּוּן. אֲבָל בְּפוֹסְקִים מַשְׁמַע דִּצְרִיכִים לִשְׁמֹעַ כָּל הַבִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַיֵּן סִימָן קצ״ג סָעִיף א׳: (ד) בְּבֵאוּר. וְאִם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, עוֹנֶה אָמֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן קל״ט (ס״ו):

א (א) בַּסּוֹף. כֵּן כָּתַב הָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק א׳ דִּבְרָכוֹת (הי״ט). וְהָרַאֲבַ״ד הִשִּׂיג עָלָיו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, טָעָה בָּזֶה שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם, לוֹמַר שֶׁאֵין לָהֶם חֲשִׁיבוּת קֶבַע הוֹאִיל וְאוֹכְלִין דְּבַר אִסּוּר, אֲבָל בְּרָכָה תְּחִלָּה וָסוֹף לָמָּה לֹא יְבָרְכוּ הוֹאִיל וְנֶהֱנָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב ט״ז (סק״א), וְהָרַאֲבַ״ד אֵינוֹ חוֹלֵק אֶלָּא עַל הָאוֹכֵל בְּשׁוֹגֵג, אֲבָל אִם אָכַל בְּמֵזִיד אֵינוֹ חוֹלֵק, וּפָטוּר מִבְּרָכָה עַיֵּן שָׁם. כָּתַב בִּתְשׁוּבַת בְּאֵר עֵשֶׂק סִימָן ק״ט אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר מִסְּתָם יֵינָם, אֲפִלּוּ הָרַמְבַּ״ם מוֹדֶה שֶׁיְּבָרֵךְ עַיֵּן שָׁם. כָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף (ד״ה כתב הרמב״ם) דְּהוּא הַדִּין בְּגָזַל חִטִּים וּטְחָנָן וַאֲפָאָן, אַף עַל פִּי שֶׁקְּנָאָן בְּשִׁנּוּי אֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף עַיֵּן שָׁם, וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (ר״ס הסימן) חוֹלֵק עָלָיו וּפָסַק דִּמְבָרְכִין עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן דִּקְנָאָהּ בְּשִׁנּוּי, וְכֵן יֵשׁ לְהוֹרוֹת דְּהָא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן דְּאוֹרַיְתָא הִיא וּלְחֻמְרָא אָזְלִינַן. וְאֶפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ גָּזַל לֶחֶם מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, דִּכְשֶׁאֲכָלָהּ כְּבָר קְנָאָהּ בְּשִׁנּוּי, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם). וְהַבַּאֵר הֵיטֵב אֲשֶׁר לְפָנַי, כָּתַב בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּבְגָנַב חִטִּים וְעָשָׂה לֶחֶם

מִשְׁנָה בְרוּרָה

ג (י) בִּרְכַּת זִמּוּן. עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן ר׳ סָעִיף ב׳ דְּדַעַת הַמְחַבֵּר דְּבִרְכַּת זִמּוּן הוּא נְבָרֵךְ וּבָרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ, וְדַעַת הָרְמָ״א דְּדַוְקָא עַד גְּמַר בִּרְכַּת הַזָּן. וְכָל זֶה הוּא גַּם כֵּן רַק בִּמְקוֹם הַצֹּרֶךְ, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה יוֹתֵר נָכוֹן שֶׁיִּשְׁמְעוּ כָּל הַבִּרְכַּת הַמָּזוֹן מִפִּי הַמְבָרֵךְ וְהוּא יוֹצִיאֵם בְּכָל הַבִּרְכַּת הַמָּזוֹן [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) וְהַגְּרָ״א], וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קפ״ג סָעִיף ז׳ בְּמִשְׁנָה בְרוּרָה שָׁם (ס״ק כז): (יא) בְּבֵאוּר. וּבְדִיעֲבַד (ז) אִם לֹא שָׁמַע דִּבְרֵי הַמְזַמֵּן שֶׁאָמַר נְבָרֵךְ, רַק שָׁמַע לְהָעוֹנִים שֶׁעוֹנִים בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וְכוּ׳, מֻתָּר גַּם כֵּן לַעֲנוֹת עִמָּהֶם בְּיַחַד: (יב) צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁמְעוּ וְכוּ׳. וִיכַוְּנוּ לָצֵאת:

א (א) דְּבַר אִסּוּר. אֲפִלּוּ (א) אֵין אִסּוּרוֹ בְּעֶצֶם, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָסַר עַל עַצְמוֹ דָּבָר זֶה: (ב) וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו. וְהוּא הַדִּין (ב) שֶׁאֵין עוֹנִין אָמֵן עַל בִּרְכָתוֹ: (ג) לֹא בַּתְּחִלָּה וְכוּ׳. הוֹאִיל וּדְבַר אִסּוּר הוּא וְיֵשׁ עֲבֵרָה בַּאֲכִילָתוֹ, (ג) מְנָאֵץ אֶת ה׳ בְּבִרְכָתוֹ עַל זֶה, וּכְעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים י ג) ׳בֹּצֵעַ בֵּרֵךְ נִאֵץ ה׳׳: (ד) וְלֹא בַּסּוֹף. וַאֲפִלּוּ אִם אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה. וְאִם אָכַל (ד) בְּשׁוֹגֵג וְנִזְכַּר אַחַר אֲכִילָתוֹ, דַּעַת הַט״ז (סק״א) וְעוֹד כַּמָּה אַחֲרוֹנִים דְּבָזֶה יוּכַל לְבָרֵךְ בַּסּוֹף [וְהַיְנוּ אֲפִלּוּ לֹא אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה], דְּבָזֶה לֹא שַׁיָּךְ נִאוּץ, אֶלָּא דִּלְעִנְיַן זִמּוּן (ה) אֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג אֵין לְזַמֵּן עַל זֶה, דַּאֲכִילַת אִסּוּר לֹא חֲשִׁיבָא קְבִיעוּת. אִם גָּנַב אוֹ גָּזַל חִטִּים וּטְחָנָן וַאֲפָאָן, (ו) יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁקְּנָאָן בְּשִׁנּוּי וַהֲרֵי הֵם שֶׁלּוֹ אֶלָּא שֶׁחַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ דָּמִים עֲבוּרָם, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לְבָרֵךְ עַל זֶה בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וּבֵין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, (ז) דִּלְעִנְיַן בְּרָכָה דְּאִית בָּהּ הַזְכָּרַת הַשֵּׁם חֲמִיר טְפֵי וְתָמִיד הוּא בִּכְלַל נִאוּץ, (ח) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוֹאִיל וְקָנָה יָכוֹל לְבָרֵךְ. וְדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ר״ס הסימן) דִּלְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אִם אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה, יֵשׁ לְהוֹרוֹת בָּזֶה שֶׁיְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן (ט) דְּהוּא דְּאוֹרַיְיתָא וְיֵשׁ לְהַחְמִיר וּלְבָרֵךְ: ב (ה) דְּבַר אִסּוּר. וַאֲפִלּוּ אָכַל אִסּוּר דְּאוֹרַיְיתָא בִּמְקוֹם סַכָּנָה כְּגוֹן מִפְּנֵי חֹלִי. וְהַטַּעַם דְּכֵיוָן דְּסַכָּנָה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג (ז) אַף דְּמִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) לֹא מַשְׁמַע כֵּן, הוּא אָזֵיל לְשִׁיטָתוֹ בְּסִימָן נ״ז סָעִיף קָטָן א׳, אֲבָל כְּבָר פָּסְקוּ הָאֵלִיָּה רַבָּה (סי׳ קלט סק״ט) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דין ברכו ועניתו ס״ב) וְעוֹד אַחֲרוֹנִים דְּלֹא כְּוָותֵיהּ, עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְרוּרָה (סק״ב). וּמַה שֶּׁמֵּבִיא הַמָּגֵן אַבְרָהָם מִסִּימָן קל״ט (ס״ו) כְּבָר דָּחָה הָאֵלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן קל״ט (סק״ט) עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״ז (ס״ד) עַיֵּן שָׁם:

א (א) תּוֹסֶפְתָּא פֶּרֶק ב׳ דִּדְמַאי (הי״ד) כַּיּוֹצֵא בּוֹ לֹא יוֹשִׁיט כּוֹס יַיִן לְנָזִיר וְכוּ׳ וְעַל כֻּלָּן אֵין מְבָרְכִין וְאֵין מְזַמְּנִין עָלָיו וְאֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. וּדְלֹא כְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה שֶׁהוּבְאָה בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״א) בְּשֵׁם גָּדוֹל אֶחָד, וּכְבָר הִשִּׂיג עַל זֶה גַּם כֵּן בְּסֵפֶר מָגֵן גִּבּוֹרִים (שלטי הגבורים סק״א): (ב) תּוֹסֶפְתָּא הַנַּ״ל: (ג) רַשִׁ״י מ״ז (ע״א) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל הָא לֹא חֲזֵי: (ד) הַיְינוּ אֲפִלּוּ דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה: (ה) ט״ז (סק״א) לְכָלֵי עָלְמָא, וְהַיְינוּ בֵּין שֶׁאָכַל לְבַדּוֹ אוֹ שֶׁכֻּלָּם אָכְלוּ בְּשׁוֹגֵג דָּבָר זֶה כְּאַחַת, לֹא חֲשִׁיבָא קְבִיעוּתָם קְבִיעוּת: (ו) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה כתב הרמב״ם), וְכֵן מַשְׁמַע בְּהָרֹא״שׁ לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם (פ״א הי״ט) [דְּאִי לָאו הָכִי לֹא מַקְשָׁה עֲלֵהּ הָרֹא״שׁ בְּפֶרֶק שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ סִימָן ב׳ מֵהַהִיא דְּהַגּוֹזֵל סְאָה חִטִּים טְחָנָהּ וְכוּ׳ (ב״ק צד.) עַיֵּן שָׁם], וְכֵן מַשְׁמַע בְּרַשִׁ״י מ״ז (ע״א) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל הָא לֹא חֲזֵי, דַּאֲפִלּוּ עַל יְדֵי שִׁנּוּי אֵין לְבָרֵךְ: (ז) וְכִסְתִימַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּסִימָן תרמ״ט סָעִיף א׳, וּרְמָזוֹ רַמָ״א בְּסִימָן י״א (ס״ו) וּבְסִימָן תנ״ד (ס״ד) עַיֵּן שָׁם: (ח) מָגֵן אַבְרָהָם (ר״ס הסימן) בְּשֵׁם הָרַב הַמַּגִּיד (חמץ ומצה פ״ו ה״ז). וּבֶאֱמֶת לֹא נִזְכַּר שָׁם בְּפֵרוּשׁ אֶלָּא דְּיָצָא יְדֵי מִצְוַת מַצָּה, אֶלָּא דִּסְבִירָא לֵיהּ לְהַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּהָרַב הַמַּגִּיד גַּם אַבְּרָכָה קָאֵי, מִדְּהָרַמְבַּ״ם שָׁם תָּלָה זֶה בָּזֶה. וְאֵינוֹ מֻכְרָח כָּל כָּךְ דִּסְבִירָא לֵיהּ לְהָרַב הַמַּגִּיד בָּזֶה כְּוָותֵיהּ, וְגַם אֶפְשָׁר דְּהָרַמְבַּ״ם גּוּפָא לֹא קָאֵי אַגָּזַל וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ אֵיזֶה אַחֲרוֹנִים. אָכֵן בְּרַבֵּנוּ מָנוֹחַ (שם) נִזְכָּר בְּהֶדְיָא קֻלָּא זוֹ אַף לְעִנְיַן בְּרָכָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב): (ט) [א] וּמַה שֶּׁלֹּא הֶעְתַּקְתִּי מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) לְעִנְיַן גָּזַל לֶחֶם, חֲדָא דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם גּוּפָא מִסְתַּפְּקָא

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״ב) העתיק דברי המג״א שאף שאינו מברך עליו בתחילה מברך אחריו ברכת המזון, שכשכבר אכלו הוא שלו ודמים הוא חייב לו, ואף שאכל באיסור, כיון שאחר האכילה יכול לפטור את עצמו בדמים שיהא מה שאכל שלו אין ברכתו אז ניאוץ.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן סִימָן קצו קצז

(כ) [ב] סַפְּנָה, מְבָרְכִים עָלָיו. (ו) (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר״ד (ס״ט)): ג ה׳שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד, אֶחָד נִזְהָר מִפַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֶחָד אֵינוֹ נִזְהָר, אוֹ אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן וְאוֹכֵל חַלּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאוֹתוֹ שֶׁנִּזְהָר אֵינוֹ יָכוֹל לָאֶכֹל עִם אוֹתוֹ שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר וְלֹא יִשְׂרָאֵל עִם הַכֹּהֵן, כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר יָכוֹל לָאֶכֹל עִם הַנִּזְהָר וְכֹהֵן עִם הַיִּשְׂרְאֵלִי, (ג) [ג] (ז) מְצָטָרְפִין. אֲבָל אִם הָיוּ כֹּהֲנִים וְזָר אוֹכְלִים כְּאֶחָד, וְהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים חַלָּה וְנִזְהָרִים מִפַּת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהַזָּר אוֹכֵל פַּת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, (ח) אֵינָם מְצָטָרְפִין, יוְהוּא הַדִּין (ט) לִשְׁלשָׁה שֶׁמְּדָרִים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵינָם מְצָטָרְפִין לְזִמּוּן. הַגָּה: וְדַוְקָא כְּשֶׁכָּל אֶחָד אוֹכֵל מִכְּפָרוֹ, אֲבָל אִם אוֹכְלִים מִכִּכַּר בַּעַל הַבַּיִת מְצָטָרְפִין, דְּהָא אוֹכְלִים מִכִּכָּר אֶחָד (אור זרוע (מ״פ מ׳ קנ״ט)): ד יאֵין מְזַמְּנִין עַל מִי שֶׁאָכַל פָּחוֹת מִכַּזַּיִת:

ה טור בְּשֵׁם (הָרַשְׁבָּ״ם) [הָרַשְׁבָּ״ם] וּשְׁאָר פּוֹסְקִים מַהֵיכָא דַּעֲרָכִין (ג׳) [ד׳] (ע״א). ו טור בְּשֵׁם רי״ר מֵהָא דְּרַשְׁבָּ״ם. ז בְּרָכוֹת מ״ה (ע״א) וּכְתָנָא קַמָּא.

קצז דִּין צָרוּף לְזִמּוּן שְׁלשָׁה אוֹ עֲשָׂרָה. וּבוֹ ד׳ סְעִיפִים:

א א׳שְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד וְגָמְרוּ, (א) וּבָא שְׁלִישִׁי, כָּל הַיְכָא דְּאִי מַיְתֵי לְהוּ מִידִי (ב) * מְצוּ לְמֵיכַל מִינַּיהּ, א בְּרָכוֹת מ״ז (ע״א).

בֵּאוּר הַמִּשְׁנָה

ב [ב] סַפְּנָה. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וַעַיֵּן בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן ד׳ שֶׁמְּדַמְּתוֹ לְהַכְרִיעַ כְּהָרַמְבַּ״ם (פ״א ה״י) שֶׁדִּבֵּר אִסּוּר שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם קְצָרָה, וַאֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג אוֹ לְרִפּוּאָה, אֲפִלּוּ לְאַחֲרָיו אֵינוֹ חַיָּב לְבָרֵךְ דִּלְא מְחַשֵּׁב הֲנָאָה עַיֵּן שָׁם. וַעַיֵּן בְּפִסְחִים דַּף ק״ז (ע״ב) בְּתוֹסָפוֹת שָׁם דִּבּוּר הַמַּתְחִיל [וְלִיקְמָא], שֶׁיֵּשׁ שָׁנֵי מִינֵי אֲכִילָה גַּפָּה עַיֵּן שָׁם, וַעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר״ד (ס״ט) מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם: ג [ג] מְצָטָרְפִין. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁאֵין יְכוֹלִים לָאֶכֹל הַלֶּחֶם שֶׁמְּלַכְלֵךְ מִכֶּשֶׁה עַל זֶה בְּמָקוֹם שֶׁמּוּאָל סִימָן צ״ד שֶׁהָרֵי יָכוֹל לָאֶכֹל אַחַר שֶׁיִּגְמֹר אֲכִילַת חֻלִּין, וַאֲפִלּוּ בְּשֶׁכְּבָר שָׁחַל תִּשְׁעָה בְּאָב מַתִּיר בְּתַכְשִׁיל שֶׁל כֶּשֶׁה, וְאִם כֵּן אֵינוֹ אָסוּר מֵאוֹתוֹ לֶחֶם, וַעַיֵּן שָׁם דְּמִכָּל מָקוֹם מַפִּיק דְּשָׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עָדִיף שֶׁלֹּא לְהִטָּעֵרֶךְ לְזִמּוּן בְּשֶׁכְּבָר שָׁחַל תִּשְׁעָה בְּאָב אוֹכְלֵי כֶּשֶׁב עִם אוֹכְלֵי חֻלִּין עַיֵּן שָׁם. וַעַיֵּן (מקום שמואל) סִימָן (ק)צ״ה עַל מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֶׁלְחָן עָרוּךְ וּכְטוּר בְּשִׁלשָׁה שֶׁמְּדָרִים הַנִּזְקָה זֶה מִזֶּה, עַל דִּבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה כתב רשב״ם) דְּמֵימֵי רָאֲיָה מִדְּאִיצְטְרִיךְ לְמֵימַר לְכַנֵּי אָכְלֵי חֻלִּין תִּיפּוּק לֵיהּ דְּאִי בָּעֵי מִתְּשִׁיל כִּי, וְהֵשִׁיב עַל זֶה דִּכְתַרוּמָה בְּיָד כֹּהֵן לֹא מָצֵי מִתְּשִׁיל עַיֵּן שָׁם, וַעַיֵּן בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן (ר) [ז׳] שֶׁהִקְשָׁה כֵּן וְכָתַב לְיַשֵּׁב קָצַת עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הִפְרִי חָדָשׁ בְּלִקּוּטִים כָּתַב לְיַשֵּׁב קָצַת, וַעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג) וּבְגֶן הַמֶּלֶךְ סִימָן פ׳ וּבְכִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ו) עַיֵּן שָׁם. וַעַיֵּן בְּיָד אֶפְרַיִם בְּשֵׁם הַבְּרָכֵי יוֹסֵף (סק״ח) בְּמִי שֶׁשָּׁבַע שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ אֵין רַשַּׁאי לְזַמֵּן עָלָיו, וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם בְּדִין אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה בְּזִמּוּן מַה דִּינוֹ, עַיֵּן שָׁם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב [ב] סַפְּנָה. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וַעַיֵּן בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן ד׳ שֶׁמְּדַמְּתוֹ לְהַכְרִיעַ כְּהָרַמְבַּ״ם (פ״א ה״י) שֶׁדִּבֵּר אִסּוּר שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם קְצָרָה, וַאֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג אוֹ לְרִפּוּאָה, אֲפִלּוּ לְאַחֲרָיו אֵינוֹ חַיָּב לְבָרֵךְ דִּלְא מְחַשֵּׁב הֲנָאָה עַיֵּן שָׁם. וַעַיֵּן בְּתוֹסָפוֹת שָׁם דִּבּוּר הַמַּתְחִיל [וְלִיקְמָא], שֶׁיֵּשׁ שָׁנֵי מִינֵי אֲכִילָה גַּפָּה עַיֵּן שָׁם, וַעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר״ד (ס״ט) מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם: ג [ג] מְצָטָרְפִין. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁאֵין יְכוֹלִים לָאֶכֹל הַלֶּחֶם שֶׁמְּלַכְלֵךְ מִכֶּשֶׁה עַל זֶה בְּמָקוֹם שֶׁמּוּאָל סִימָן צ״ד שֶׁהָרֵי יָכוֹל לָאֶכֹל אַחַר שֶׁיִּגְמֹר אֲכִילַת חֻלִּין, וַאֲפִלּוּ בְּשֶׁכְּבָר שָׁחַל תִּשְׁעָה בְּאָב מַתִּיר בְּתַכְשִׁיל שֶׁל כֶּשֶׁה, וְאִם כֵּן אֵינוֹ אָסוּר מֵאוֹתוֹ לֶחֶם, וַעַיֵּן שָׁם דְּמִכָּל מָקוֹם מַפִּיק דְּשָׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עָדִיף שֶׁלֹּא לְהִטָּעֵרֶךְ לְזִמּוּן בְּשֶׁכְּבָר שָׁחַל תִּשְׁעָה בְּאָב אוֹכְלֵי כֶּשֶׁב עִם אוֹכְלֵי חֻלִּין עַיֵּן שָׁם. וַעַיֵּן (מקום שמואל) סִימָן (ק)צ״ה עַל מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֶׁלְחָן עָרוּךְ וּכְטוּר בְּשִׁלשָׁה שֶׁמְּדָרִים הַנִּזְקָה זֶה מִזֶּה, עַל דִּבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה כתב רשב״ם) דְּמֵימֵי רָאֲיָה מִדְּאִיצְטְרִיךְ לְמֵימַר לְכַנֵּי אָכְלֵי חֻלִּין תִּיפּוּק לֵיהּ דְּאִי בָּעֵי מִתְּשִׁיל כִּי, וְהֵשִׁיב עַל זֶה דִּכְתַרוּמָה בְּיָד כֹּהֵן לֹא מָצֵי מִתְּשִׁיל עַיֵּן שָׁם, וַעַיֵּן בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן (ר) [ז׳] שֶׁהִקְשָׁה כֵּן וְכָתַב לְיַשֵּׁב קָצַת עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הִפְרִי חָדָשׁ בְּלִקּוּטִים כָּתַב לְיַשֵּׁב קָצַת, וַעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג) וּבְגֶן הַמֶּלֶךְ סִימָן פ׳ וּבְכִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ו) עַיֵּן שָׁם. וַעַיֵּן בְּיָד אֶפְרַיִם בְּשֵׁם הַבְּרָכֵי יוֹסֵף (סק״ח) בְּמִי שֶׁשָּׁבַע שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ אֵין רַשַּׁאי לְזַמֵּן עָלָיו, וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם בְּדִין אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה בְּזִמּוּן מַה דִּינוֹ, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הוּא, (י) הַיְתֵירָא קָאָכִיל, וְאַדְרַבָּה מִצְוָה קָעָבִיד לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ, וּכְדִכְתִיב (ויקרא יח ה) 'וְחַי בָּהֶם' וְאָמְרוּ חַזַ״ל (יומא פה:) וְחַי בָּהֶם וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם: (ו) וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר״ד. דְּשָׁם נִשְׁנֶה דִּין זֶה. וְנִתְבָּאֵר שָׁם בְּסָעִיף ח׳ בְּהַגָּ״ה דְּאִם אֲנָסוּהוּ (יט) לָאֶכֹל אֵינוֹ מְבָרֵךְ, אַף עַל גַּב דְּהֶיְהֵ מֻכְרָח לָאֶכֹל מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה. וְעַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק מה): ג (ז) מְצָטָרְפִין. אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד אוֹכֵל מִכִּכָּרוֹ: (ח) אֵינָם מְצָטָרְפִין. שֶׁכָּל צָרוּף לְזִמּוּן אֵינוֹ אֶלָּא כְּשֶׁהֵם יְכוֹלִים לְהִתְחַבֵּר יַחַד בַּאֲכִילָתָן לָאֶכֹל לֶחֶם אֶחָד, וְכָאן כָּל אֶחָד נִזְהָר מִלֶּחֶם חֲבֵרוֹ: (ט) ל׳שְׁלשָׁה שֶׁמְּדָרִים וְכוּ׳. בֵּין שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם מֻדָּר מֵחֲבֵרוֹ בֵּין שֶׁאֶחָד מֻדָּר מֵהַשְּׁנַיִם וְהַשְּׁנַיִם מְמֻדָּנִין, דְּעַל כָּל פָּנִים אוֹתוֹ הָאֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לָאֶכֹל מִשֶּׁלָּהֶם וְהֵם מִשֶּׁלּוֹ, לְכָךְ אֵינָם מִצְטָרְפִין, אֲבָל כְּשֶׁשְּׁנַיִם מֻדָּרִים מֵאֶחָד וְהוּא אֵינוֹ מֻדָּר מֵהֶם, וַדַּאי מִצְטָרְפִין כֵּיוָן שֶׁהָאֶחָד יָכוֹל לָאֶכֹל עִמָּהֶם. כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּהוּא הַדִּין כְּשֶׁאֶחָד אוֹכֵל חֶלֶב אוֹ גְּבִינָה וְהַשְּׁנַיִם בָּשָׂר, מִצְטָרְפִין, שֶׁהָאוֹכֵל גְּבִינָה הֲרֵי יָכוֹל לָאֶכֹל מִלֶּחֶמָם אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְלֻכְלָךְ בְּבָשָׂר, אִם יִקַּח פִּיו וְיָדָיו[ח]. [וְהַמִּנְהָג (יז) שֶׁהָאוֹכֵל גְּבִינָה הוּא הַמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַזִּמּוּן וְלֹא לְהִפּוּךְ, שֶׁהוּא הַגּוֹרֵם לְהַזִּמּוּן]. אֲבָל אִם אוֹכֵל גְּבִינָה קָשֶׁה אֵינָן מִצְטָרְפִין, שֶׁהַמִּנְהָג עַכְשָׁו שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר אַחַר גְּבִינָה קָשֶׁה עַל יְדֵי קִנּוּחַ וַהֲדָחָה. וְכֵן מַרְאֶה חֹדֶשׁ עַד תִּשְׁעָה בְּאָב אֵין אוֹכְלִים בָּשָׂר רַק בְּסָעוּדַת מִצְוָה וְיֵשׁ שֶׁנּוֹהֲגִין גַּם בָּזֶה וְאוֹכְלִין רַק מַאֲכָלֵי חֶלֶב כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסִימָן תקנ״א (ע״ש ס״ק), אוֹתָן שֶׁנּוֹהֲגִין מִבָּשָׂר וְאוֹכְלִין חֶלֶב אֵין מְצָטָרְפִין עִם אוֹכְלֵי בָּשָׂר דַּהֲרֵי אֵין יְכוֹלִין לָאֶכֹל זֶה עִם זֶה, אֶלָּא אִם כֵּן אָכְלוּ כַּזַּיִת פַּת קֹדֶם שֶׁאוֹכְלֵי בָּשָׂר הִתְחִילוּ לָאֶכֹל בָּשָׂר בִּלְחָמָם, שֶׁאָז עֲדַיִן הָיוּ יְכוֹלִין לָאֶכֹל בְּיַחַד, אוֹ שֶׁאָחַד מִבְּנֵי הַסְּעוּדָה אָכַל כַּזַּיִת לֶחֶם אַחַר שֶׁאֵינוֹ מְלֻכְלָךְ לֹא בְּבָשָׂר וְלֹא בְּחֶלֶב, שֶׁזֶּה מְצָרֵף אֶת כֻּלָּם שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם יְכוֹלִים לָאֶכֹל מִלַּחְמוֹ:

א (א) וּבָא שְׁלִישִׁי. וְרוֹצֶה לָאֶכֹל וּלְהִצְטָרֵף עִמָּהֶם לְזִמּוּן: (ב) מְצוּ לְמֵיכַל מִינַּיהּ. הַיְנוּ (ט) שֶׁאֵינָם שְׂבֵעִים כָּל כָּךְ, וְאִם הָיוּ מְבִיאִים

בֵּאוּר הַלָּכָה

א * מְצוּ לְמֵיכַל מִינַּיהּ. כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר, כֵּן הוּא הַגִּרְסָא בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הַיְשָׁנִים, וְהַכַּוָּנָה דַּוְקָא אִם שְׁנֵיהֶם מְצוּ לְמֵיכַל מִינַּיהּ, וְכֵן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם (ברכות פ״ה ה״ט). וּלְפִי זֶה פָּשׁוּט דְּאִם אֶחָד נָטַל יָדָיו [אוֹ שֶׁהִפְסִיחַ דַּעְתּוֹ בְּבִרּוּר שֶׁלֹּא הָיָה אוֹכֵל שׁוּם דָּבָר לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן קע״ט בְּבֵאוּר הֲלָכָה סוֹף דִּבּוּר הַמַּתְחִיל, וְאַפִלּוּ, בְּשֶׁם הַבַּיִת מֵאִיר] שׁוּב מְמֵילָא אֵין הַשְּׁלִישִׁי יָכוֹל לְהִצְטָרֵף, וּמְצָאתִי בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) שֶׁגַּם הוּא מְצַדֵּד כֵּן לְדִינָא אֶלָּא שֶׁאַחַר כָּךְ מִסְתַּפֵּק בָּזֶה קָצַת. וּמִגִּרְסַת הַחַיּוֹת יָאִיר בְּרִי״ף (לה.) שֶׁגַּרְסָ אלוּ מִיַּיתֵי לִי אַרְדִּילָיָא וְכוּ׳ מַשְׁמַע גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּמַאֲמַר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

לֵיהּ בָּזֶה, וְעוֹד מִמַּה שֶּׁכָּתַב הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (שם) דְּמִסּוֹף דִּבְרֵי הִירוּשַׁלְמִי (חלה פ״א ה״ה) אֵין נִרְאֶה כֵּן, מַשְׁמַע דִּלְעִנְיַן לְצֵאת בְּדַאי אֵינוֹ יוֹצֵא אַף שֶׁכְּבָר אֲכָלָהּ, וְאִם כֵּן מִפֹּאִילָא אֵין לְבָרֵךְ עַל זֶה אַף בְּסוֹף, לְפִי מַה שֶּׁמְּנִיחַ הָרַמְבַּ״ם הַכְּלָל דְּחָלוּי זֶה בָּזֶה. וּמִלְּבַד זֶה עִקַּר דִּינוֹ שֶׁל הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁהִנִּיחַ הַיְסוֹד דְּמִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְיתָא יֵשׁ לְהַחְמִיר לְבָרֵךְ בְּשִׁנּוּי, גַּם כֵּן רָאוּי מְאֹד. דְּכֵיוָן שֵׁשׁ בָּזֶה חֲשָׁשׁ נִאוּרִין גַּם כֵּן, אֵין שַׁיָּךְ יְפוּי מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְיתָא, וְדוּמְיָא דְּמַאי דְּאָמְרִינַן בְּרָכוֹת כ״ב (ע״ב) הַיְכָא שְׁתָּפְלָתוֹ תּוֹעֵבָה, וּפְסָקוּ הַפּוֹסְקִים שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, וְהַשְׁתָּא דְּכֵיוָן שֶׁהוּא תּוֹעֵבָה כְּאִלּוּ לֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, וְהָכִי נָמֵי בְּעִנְיָנֵנוּ כֵּיוָן דְּהַמְּחִירִין סוֹבְרִין דִּבְרָכָתוֹ נֶאֱרַז הוּא גַּם כֵּן, אִם כֵּן אֲפִלּוּ

ה טור בְּשֵׁם (הָרַשְׁבָּ״ם) [הָרַשְׁבָּ״ם] וּשְׁאָר פּוֹסְקִים מַהֵיכָא דַּעֲרָכִין (ג׳) [ד׳] (ע״א). ו טור בְּשֵׁם רי״ר מֵהָא דְּרַשְׁבָּ״ם. ז בְּרָכוֹת מ״ה (ע״א) וּכְתָנָא קַמָּא.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah